

Cronica literară

Ioan Vintilă Fintîș - o metafizică a frigului

De curând, poetul Ioan Vintilă Fintîș (de la localitatea natală, Finta, din centrul Munteniei, unde s-a purtat în 1653 celebra bătălie dintre Matei Basarab și Vasile Lupu!) a împlinit șase decenii de viață. Luați oarecum prin surprindere de nouitatea absolută, îi urăm domnului Fintîș multă sănătate, un tonus energetic și tot atâta inspirație! Altminteri, ca inginer petrochimist, într-un post de maximă răspundere, pe Valea Prahovei, domnia sa își face datoria cu prisosință și nu arde gazul de pomană cum cred unii; ardorile creatorului de stihuri cuprinzându-l, se spune, numai în pauzele de respirație... Atunci și numai atunci, notează și domnia sa special pentru noi, cititorii, "așa cum tu visezi o jucărie /(...) / eu învelesc oglinzi în rozmarin". Sau, mai apăsător: "eu te îmbrac în ștofe de zăpadă/Și te iubesc pe valuri înghețate/Pe cer un crin a început să ardă/Și zidurile cântă prin palate// Cuvintele adorm între sonete/ Ceasul de rouă bate în neant/Deasupra mărilor cu albe plete/ Plutește Genevea de Brabant". Ca să vezi și să nu crezi cât e de ușor să umpli cerul de miresme liliiale sub egida eroinei medievale din Brabant, despre ale cărei speciale însușiri nici măcar *Enciclopedia Britanică* nu are pretenția să dețină mai mult! Cert e că poetul nostru (cu un *activ* de vreo cincisprezece volume de poezie originală, afară de *Fântânile frigului*, despre care e vorba aici) nu se lasă intimidat nici o clipă de ostilitatea "valurilor înghețate" care ne despart, eventual, de acea epocă și nici de "căile ferate" care nu duc nicăieri; el este și se comportă ca un maestru de ceremonii al jocului pur, ca un prestidigitator al plantațiilor (Tonegaru) de cuvinte adormite între sonete și rondeluri, bătrân șaman care rezonază cu lumina care străfulgeră și taie în sine și din sine... Ca vechi cunoscător și (câteodată) degustător al versului acestui talentat scriitor, aș zice că Ioan Vintilă Fintîș concepe și resimte poezia atât ca pe un profund și de neatins mister epifanic (de unde extrem de discreta, dar mereu prezentă ei notă mistică), cât și ca pe o uluitoare revelație a activității inconștientului ce se infățișează judecății binevoitoare a conștiinței sub formă de viziuni sau serii (suscesiuni) de imagini. Cu observația că, la Fintîș, imaginile, cum distingea Jung în natura limbajului poetic autentic, nu înglobează nimic din realitatea imediată, chiar dacă, în mod sigur, nu o ignoră. Ca pulsioni de pură energie vitală, ele ar trebui probabil percepute mai curând ca niște *imagini interne*, la răscrucea a două lumi, dacă n-ar fi cititorul care, nu-i așa? își permite să alieze materiale cât de ignobile și să extragă singur aurul din amalgamuri.

Asociat de unii (între care mă prenumăr), la începuturile sale, generației de poeți optzeciști, prin tot ce a scris ulterior, Fintîș este un poet *diferit*, inconstant și neînseriabil față de congeneri, un creator situat vădit în afara oricărui canon ori autorități învederate, un eclectic și un senzitiv în care s-au înrădăcinat, pe lângă multele atuuri ale excelenței, și destule defecte (ale sale și ale... altora); un enunțator, dacă vrem, bravând de multe ori inteligența și căutând ieșirea din impas acolo unde nimeni nu s-ar aștepta. "Iubito au rămas cimitirele (Fintîș folosește dialectalul *cimitirile*) goale/ S-a deschis cerul și le-a înghițit/ Picturile au înviat în catedrale/ Și Dumnezeu parcă a tresărit.// Am rămas doar noi îngeri pustii/ Ascultă cade lumina fecioară/Ne contopim în cuvintele viei/ Din paradisul de odinioară". Trecând peste fisura de logică elementară că nimic, în fond, nu poate rămâne gol în sine dacă este cuprins în altceva, ci, dimpotrivă, se întregeste, mai ales dacă lucrul acesta stă sub voința dumnezeirii,

întrebarea posibilă care s-ar naște, urmând orice tratat de angeologie, ar fi cum pot deveni doi iubii niște bieți îngeri pustii, câtă vreme încă mai e posibilă totala lor contopire prin lucrarea cuvântului siriac? Sigur, ca poet, Fintîș n-a fost niciodată un habotnic și cu atât mai puțin un ins căruia să-i pese prea mult de vreo regulă culturală (fie ea și de gramatică). În forul său interior, autorul *Hierofaniei* (1997) a rămas mereu un *poet golan*, supralicitând tot felul de cioburi de oglinzi și mărgelă, un fomist al verbului în permanentă căutare a vocii eonului definitiv. Pentru un asemenea explorator al valențelor "aburului străvezii" (*Semnul Integratorului*) în care e cantonat timpul și "geme moartea" nu există tabú și nici superstiție cu privire la absolut nimic. "Dintre sâni - vine cu percepția mentală Fintîș - căzura stropi de rouă/ De pe coapse chiar un înger blond/ În această lume de alcooluri/Eu sunt poetul cel mai vagabond/ Iar în cetatea cu fierbinți amoruri/ Am să te vând pe-o mie de arginți/ Și am să joc la zaruri și tombole/Doar cranii de comete și de sfinți". Pentru un soldat al stărilor de urgență ale muzei, inspirația fulgerătoare și ideea vie, artificii galant și deriva, alunecarea în facil, pastșa și melanjurile (nichitiene), metafora reminicenței și aseasonările bacoviene, maniera, artificiosul și eșecul, deopotrivă, ca procedee de producere, sunt căi de cunoaștere la fel de importante și cu nimic mai prejos, poate, decât această veche metafizică a frigului, prezentă, mai mult sau mai puțin constant, în absolut toate volumele sale de versuri.

Frigul-frig (*cețuri, brume, iarnă, zăpezi, viscol înghețuri* etc.) și "frigul fundamental", albastru, transcendental, asociat, în primul rând, marelui mister ascuns, cât și diminuării forțelor fizice și morții, se conjugă nesmintit la Fintîș, în *Fântânile frigului* - ca decor al "spectacolului" ființial și domeniu al suprasensibilului - pe o ineputabilă gamă de fațete. Pe cale de a încheia călătoria magică "între două nopți /ca două ferestre" (*Obiecte după frig*, 1993), "eu mă îndepărtez cu fiecă zi/de acest edificiu/care este o vestală numită viață - scrie cu o remarcabilă luciditate și totodată finețe Ioan Vintilă Fintîș la sfârșitul acestui volum de poeme apărut în 2014, pe care și l-a dăruit aniversar - //știu silogismul uitării, mai notează domnia sa cu reținut freamăt interior,/dar am început să descresc/lângă verbul aurit al poemului// iarna s-a cuibărit în turnuri/ și candelabre/ cerbul mugește/pe altarele gerului". În mitologia poetică a lui Fintîș, iarna cu "zăpezile fecioare" (totdeauna, din Nord, și nu prea) sunt, bunăoară, miraculoșii vișini înfloriți pe deal, "aripi de îngeri - într-o altă realitate -/ din care izvorăsc/ lumini// pentru a ne primeni/ și pentru a ne auri//pentru că nu se cuvine/ altfel să îngenuchem/ la picioarele Lui". În situația ca atare, de îngemănare a funcției mitice revelatoare cu scriitura poetică, "iarna" reclamă în mod automat frigul emoției binecuvântate a prezenței Lui, rămânând totodată pragul diferenței de nivel între o cunoaștere logică și una translogică. Însă, dincolo de sarcina de revelator poetic al transcendentului, iarna cu "foșnetul frigului dintre nopți", "iarna balerină" și iarna cântând la violoncelle sunt și niște simboluri în sine ale purității și inocenței copilărești, a libertății totale primordiale, a celui "a fost odată și nu mai este"... "Tresare bruma pe frunze//Iarna cântă la violoncelle/Arborii de ceață plutesc/ Cu ramuri aproape de stele// Am să îți dăruiesc un palat/ Veșnic tineri ca în poveste/Să fugim în copilărie iubito/ A fost odată cum nu mai este". Dezechilibrând cu o teribilă vervă și

împingând cu o naturalețe de păgân granițele limbajului poetic până la limita rupturii retorice, puțin păsându-i lui de dogmă, Fintîș inversează natura lucrurilor de atâta vreme știute și impune în câteva versuri de o extremă deschidere a ideii o altă logică a raporturilor dintre divin și uman... Într-o imperativă invocație a dumnezeirii, nu lipsită de un aer de bravadă ce amintește de Argezi, "fiu rătăcit", dar lord fidel al iernii cu "fântânile de frig" răsunând de atâta amar de vreme în clopote, poetul cere descuierea (ca în copilărie!) a lacătelor de la ușa Domnului pentru a-l pofti el, revoltatul clipei din urmă, la masă, pe Cel de Sus. "Sunt lordul iernii care nu mai vine/Să care sudul și nordul pe patine/În clopote au început ca să răsune/ Fântâni de frig și herghelii nebune/ Dealul mă strigă din oglinda spartă/Copilăria ta m-așteaptă iar la poartă?/Cu vișini înfloriți parcă pe o cortină/Țesute din agate și păsări de lumină/ Dehide-mi Doamne ușa de la casă/ Sunt fiul rătăcit și te aștept la masă". Temperament aprig, pe vremuri, tot mai departe, astăzi, "lângă verbul aurit al poemului", de șungul dezlănțuit al vieții, cu ecoul strigării îngerului în urechi (*Ne vom spulbera în veșnicie/Striga îngerul fără să fie*), anunțând parcă o nouă vârstă poetică, Ioan Vintilă Fintîș încheie volumul cu două întrebări cu rezonanță blagiană, pe care, personal, le consider productive, pe viitor: *Ce să facem încotro să pornim/ Din somnul pe care-l dormim*".

Fără a fi nici cel mai bun, dar nici cel mai slab volum de versuri al lui Ioan Vintilă Fintîș, *Fântânile frigului*, deduc din câteva amănunte, a fost scris - cel puțin în parte - special pentru aniversară. Are, altminteri, printr-un indicibil skepsis interior, un aer festiv ce nu poate scăpa. Rupând, cumva, cu atmosfera general-meditativă, *Fântânile...* se și deschid într-o atmosferă debordantă de "step bestial": "Hai să fugim iubito în Hawaii/ Să joci cu sâni poker la ruletă/ În nopțile cu balerini și cai/ Vom traversa oceanele de cretă// La Honolulu beți prin cabarete/ Cu opium să te sărut mortal/Plutind tăcuți pe râuri violete/ În ring vom bate stepul bestial". Se vede apoi cu claritate faptul că Fintîș și-a impus și a renunțat, pe cât s-a putut (nu și în versurile citate!), la gongorismul de paradă, devenit aproape o notă particulară la el, și s-a concentrat atenția și discursul poetic asupra unor teme așa-zis mari, consacrate ca atare de literatura universală: copilărie, iubire, moarte, trecerea timpului, raportul cu divinitatea... Ca bonus, dar nu neapărat și bagatelă, pe latura constructivă, Fintîș a ținut să-și alcătuiască volumul, din piese în stil clasic, distribuite în strofe, cu ritm, rimă și literă mare la început de rând, - pe prima față a filei de carte imprimată -, și cu poezii în vers alb, fără titlu și cu literă mică la început de rând - pe contrapagină.

În loc de prefață, poetul a strecurat discret, în miezul volumului, crezul său de o viață în puterea regeneratoare a cuvântului adunat într-o carte, tainică entitate care face posibilă existența de după... O inscripție lapidară designând deopotrivă tragismul condiției creatorului, taina cuvântului întrupat și semnificația profetică a cărții:

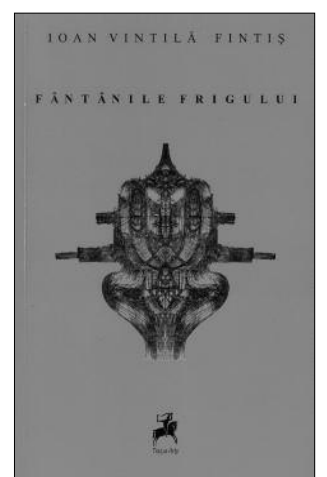
*prinț al deznădejdei
urc fiecare treaptă
a iluziei că există*

*într-un vis
într-o carte*

*cuvânt întrupat
tainică înviere*

Asociat de unii (între care mă prenumăr), la începuturile sale, generației de poeți optzeciști, prin tot ce a scris ulterior, Fintîș este un poet diferit, inconstant și neînseriabil față de congeneri, un creator situat vădit în afara oricărui canon ori autorități învederate, un eclectic și un senzitiv în care s-au înrădăcinat, pe lângă multele atuuri ale excelenței, și destule defecte (ale sale și ale... altora)...

Ioan Vintilă Fintîș,
Fântânile frigului,
Ed. Tracus Arte, 2014

ETIMOLOGIA CUVÂNTULUI RĂZEȘ

Termenul istoric **răzeș** este prezentat în **DLR** cu următoarele sensuri (pentru Moldova): 1) „Țăran liber, stăpân în devălmășie al pământului moștenit de la un străbun comun; copârtaș la moșie; (în Muntenia) moșnean”. Reținem din **DLR** două contexte ilustrative: **Cucoană Chiriță... să știi d-ta că răzășii din ziua de astăzi au fost cele mai mari familii în vremea veche (Alecsandri); Țăranii liberi numiți răzeși în Moldova și moșneni în Țara Românească, deși nu aveau șerbi pe moșiile lor, erau asimilați cu stăpânii de moșii (Oțetea); 2) „vecin”**: Am rugat pe răzășii noștri și pe neamurile noastre ca să cumpere ei partea noastră (a. 1781).

Răzeș are variantele **răzăș, răzaș, răzeas, rezăș, rezaș, rezeș**.

Autorii **DLR** acceptă etimologia lui Cihac, anume magh. **részes**.

Radu Rosetti, în **Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova**, 1, București, 1907, p. 168, scrie: „Părtașii la stăpânirea unei judecii erau desemnați prin denumirea de răzăși, care mi se pare a veni de la cuvântul unguresc **részes** = părtaș (de la **rész** „parte”). Acest cuvânt în cele două din urmă veacuri era întrebuințat pentru a desemna mai cu deosebire pe țaranii acei cu stăpâniri proprii, dar nu încapă îndoială că mai înainte era întrebuințat pentru a desemna pe părtașii aceleiași stăpâniri, fie cu părți mici, fie cu părți de sute și chiar mii de fălci” (apud Philippide, **OR**, II, 378-379).

Filologul Alexandru Philippide, în **OR**, II, 379, nota 12, intitulată **Răzăș**, comentând cele afirmate de Radu Rosetti, scrie: „După cât știu, cuvântul se întrebuințează numai în Moldova. Ca să nu mai vorbesc de Maxim, care în glosarul lui Laurian îl derivă din verbul **radere**; o etimologie a acestui cuvânt a dat Cihac, care a propus ungurescul **részes** (citește **reșes**) părtaș. Înțelesul s-ar potrivi, dar nu se potrivește sunetul **s**, care în asemenea împrejurări nu putea să devină în românește **z**, apoi nu se potrivește faptul că numele unei instituții atât de intime a societății române din Moldova să fi provenit din limba unguurilor, care n-au avut niciodată atâta influență și importanță asupra organizației societății românești de dincoace de munți. Și pentru aceea cuvântul **răzeș** este mai degrabă turcu arab **erzeși** = părtaș la pământ, tovarăș de pământ (arab **erz** pământ, Zemker, 28b + turc **eș** tovarăș, Zenker, 52 a, cu sufixul pronominal posesiv, fiindcă e precedat de un genitiv). Din **erzeș** a ieșit prin metateză **rezeș**, apoi **răzăș** conform fonetismului românesc, în special al celui moldovenesc”.

G. Giuglea, în **Fapte de limbă**, p. 190,

spune că „din radius se clarifică și rom. **răzeș**, mold. **rădzeș**, de la un **raz** și poate și **răzor**”.

Scriban și Ciorănescu acceptă etimologia dată de Cihac, adică magh. **részes**.

După **DERS**, 200, cuvântul **răzeș** a fost atestat în Moldova la 1588, iar în Țara Românească la 1600.

O caracteristică a **răzășiei** era stăpânirea pământului în devălmășie, iar **răzeșul** era membru al proprietății comune. Aceasta se împărțea în **raze** în fiecare an în lungul ei și fiecare proprietar primea pentru lucru o astfel de suprafață cuprinsă între două raze sau haturi sau răzoare. Aceste raze sau haturi sau răzoare erau elemente de ordine în devălmășie, ele marcând mai întâi stăpânirea provizorie anuală a unei părți din moșia comună. Cu timpul razele sau haturile sau răzoarele au devenit marcaje definitive de proprietăți.

Răzeșii sunt prezenți și la câmp și la deal sau la munte, acolo unde proprietatea comună s-a împărțit coproprietarilor.

Răzeșii erau așadar proprietarii moșiei sătești împărțite.

Într-un document din Teodor Bălan, III, 109, anul 1700, citim: „am rugat întâi rudele mele și răzeșii, dar moșia fiind pustie n-a vrut nime să o cumpere”. Aici **răzeșii** înseamnă „vecinii”, cei alăturați cu proprietățile. De la acest cuvânt s-au creat nume proprii. Un **Vasile Răzuș** din Rădăuți le-a fost dascăl lui I. G. Sbiera și fraților acestuia pe la 1830. Amintim și numele **Rezuș**.

Este de presupus că la o vreme cuvântul **rază/radză** a dobândit sensul „hat sau hotar între două proprietăți individuale desprinse din proprietatea devălmășă, iar cu timpul cuvântul a denumit chiar și proprietatea individuală”.

Constatăm că **răzeș** este un derivat al cuvântului **rază**, cu suf. **-eș**, folosit în terminologia agricolă la determinarea proprietăților și a stăpânilor acestora. Ion Diaconu, în **Cântăreți**, 261, consemnează cuvintele **is răzășăi, nu-s vălmășăi**, adică „sunt locuri împărțite, nu sunt de-a valma adică proprietate comună”.

Verbul (despre o moșie) **a se răzăși** înseamnă „a se învecina”, cum îl găsim în următorul context: [moșia] **răzășindu-se cu moșie Noasălețe ce iaste a lui Costache...** (Baln, VI, 344). De la vb. **răzăși** a fost derivat adj. **răzășat: Nu ne putem întoarce la ogoarele răzășate de altădată la ogoarele mărunte** (Radio Chișinău).

Pământul se împărțea în raze lungi delimitate prin hotare sau haturi. Alteori, moșia se împărțea **codrește**, în parcele codri-codri, nu în lungime, în opoziție cu **răzășeste** (vezi **DA**, s.v. **codru**).

Gh. Bolocan și colaboratorii, în **Dicționarul entopic**, II, 112, înregistrează cuvântul

răzășie „fâșie lungă și îngustă și ridicată puțin, rezultată dintr-un mod deosebit de a ara; parte din moșia rămasă moștenire din bătrâni” (după Porucic; Rotaru și Oprescu). **Răzășie** înseamnă și „locul mai vechi al satului” (din Galați) „bucată de loc arabil, cuprinsă între răzoare, între haturi” (din Cuca – Galați).

Se confirmă definiția termenului **răzeș**: „proprietar în devălmășie care primea la împărțirea pământului câte o rază în folosință de la un an la altul”.

Fiind cuvânt polisemantic, termenul agricol **rază/radză** s-a pierdut cu timpul, păstrat doar în derivatul **răzeș**. **Rază** înseamnă, în terminologia țesutului, „fiecare dintre fofezele vârtelniței”. Sinonime ale termenului **rază de pământ** sunt (plural) curele, delnițe, funii, jirebii, sfoară de pământ, șurină.

Aromânii au **radză**, pl. **rădz** și **aradză** (**DDA**, 1038), dar fiind mai cu seamă păstori și trăind în locuri muntoase impropriei agriculturii, la ei nu a fost necesară derivarea unui cuvânt **răzeș**.

Cele spuse până aici demostrează că magh. **részes** este cuvântul românesc **răzeș** împrumutat în limba vecină.

BIBLIOGRAFIE

- BALAN, Teodor, **Documente bucovinene**, vol. III, Cernăuți, 1937; vol. VI, Cernăuți, 1943.
- CIHAC, A., **Dictionnaire d'étymologie daco-romane. Éléments slaves, magyars, turcs, grecs-moderne et albanais**, par..., Franfort s/n, 1879.
- CIORĂNESCU, Alexandru, **Dicționarul etimologic al limbii române**, București, Ed. Saeculum I. O., 2001.
- DA = **Dicționarul limbii române**, elaborat de Academia Română, 1913-1948.
- DDA = Tache Papahagi, **Dicționarul dialectului aromân**, București, Editura Academiei, 1974.
- DERS = **Dicționarul elementelor românești din documentele slavo-române, 1374-1600**, București, Ed. Academiei, 1981.
- DIACONU, Ion, **Cântăreți și povestitori populari**, București, Ed. Minerva, 1980.
- DLR = **Dicționarul limbii române**, elaborat de Academia Română, începând cu litera **M** (lucrarea continuă **DA**).
- GIUGLEA, George, **Fapte de limbă**, București, Ed. Șt. și Enciclopedică, 1988.
- PHILIPPIDE, Alexandru, **OR = Originea românilor**, II, Iași, 1928.
- ROSETTI, Radu, **Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova**, I, București, 1907.
- SCRIBAN, August, **Dicționarul limbii românești**, Iași, 1939.

Fiind cuvânt polisemantic, termenul agricol **rază/radză** s-a pierdut cu timpul, păstrat doar în derivatul **răzeș**. **Rază** înseamnă, în terminologia țesutului, „fiecare dintre fofezele vârtelniței”. Sinonime ale termenului **rază de pământ** sunt (plural) **curele, delnițe, funii, jirebii, sfoară de pământ, șurină**.

Carte nouă

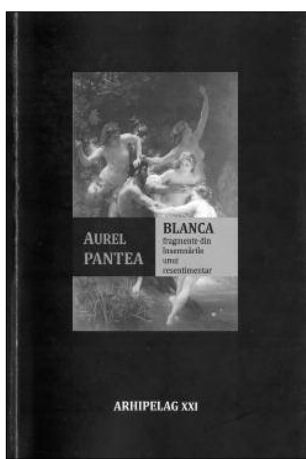
Aurel Pantea – Blanca, fragmente din însemnările unui resentimentar (I): o proză (Arhipelag XXI, 2014)

Poetul Aurel Pantea trece, iată, și el la proză, precum majoritatea congenerilor săi optzeciști. Nuvela aceasta este cam ceea ce spune subtitlul, o poveste de dragoste așternută pe hârtie de un resentimentar, o poveste de dragoste stând parcă sub devisa „Te urăsc, iubita mea!” Naratorul ne pune în gardă de la început: „...fiindcă nu sunt scriitor, nu voi povesti. Voi relata cele întâmplare mie sub forma unui jurnal, mai degrabă la modul unui memorial...” Naratorul este un personaj resentimentar jemanfișist, declarativ, un umoral care dorește să se știe, deci unul autoanalitic. Textul este unul voit discursiv: „Scriu aritmic. Nu construiesc. Mă livrez capriciilor memoriei. Memoria e, ea însăși, discontinuă...” Da, întreaga poveste nu e nici liniară cronologic, nu e nici o compoziție minuțios elaborată, ci o narațiune condusă de meandrele unei memorii profund subiective. Cifra romană I din subtitlu arată că proza aceasta va avea o continuare. Aurel Pantea ne-o și sugerează printr-o scrisoare a personajului Măhara din finalul cărții, o scrisoare către narator, în care amicului îi sugerează că orice povestitor este un fel Șeherezadă care trebuie să povestească mereu spre a nu muri: „O poveste nu se termină niciodată. Se epuizează doar un anume fel de a recupera o identitate trecută. Povestind fără întrerupere, nu permitem morții să se instaureze. În interiorul unei povești se află un nucleu vital, pe care moartea și uitarea nu știu și nu pot să-l devore...” **Nucleul vital** îl întrezărim în proza lui Aurel Pantea, finalul poate că se va întrezări în

partea a doua a narațiunii aflată probabil în lucru.

Seniori ai culturii – Ed. Gheorghe Păun, Colecția Biblioteca Revistei Curtea de la Argeș 1 (Tiparg, 2014)

După cum o prezintă academicianul Gheorghe Păun, „această carte este un omagiu adus unor mari personalități ale culturii române, contemporani cu cei care sunt deja clasici, ocupă locuri definitive în Panteonul spiritualității românești. Au fost numiți **seniori ai culturii** în rubrica din revista *Curtea de la Argeș*/.../unde au fost pe rând prezentați...” Nume tot unul și unul: George Astaloș, Radu Beligan, Dan Berindei, Nicolae Breban, Neagu Djuvara, Mihail Diaconescu, Dinu C. Giurescu, Solomon Marcus, Dumitru Radu Popescu, Eugen Simion, Alexandru Surdu, Mihai Șora, Răzvan Theodorescu, Gheorghe Vlăduțescu, Horia Zilieru și mulți alții. Editorul mai precizează în Cuvânt înainte că avem de-a face cu o „carte colectivă./.../Lângă fiecare titlu este indicat autorul și, la sfârșit, luna apariției în revistă.” Avem în față un adevărat dicționar de mari personalități ale culturii române, unele dintre acestea beneficiind de un eseu, altele de mai multe. **(DAD)**

litere

Colocviile Argeșului

Cine crede în libertate?

Căutarea libertății a fost și este o *aventură*, apropierea de idee este o meditație, iar cunoașterea ei poate fi cel mult o reflecție memorabilă. Definirea noțiunii a fost de multe ori frapantă, paradoxală, aforistică, unii au încercat să o surprindă existențial, ontologic, alții metafizic, unii practic, alții filozofic, unii intuitiv, alții științific. Unii au crezut în ea ca într-un concept finit, alții au abordat-o ca pe un concept tranzitoriu. Unii au perceput-o mai degrabă ca pe un sentiment colectiv, alții i-au mutat accentul pe sentimentul personal. Unii cred în caracterul ei generos/fertil/creativ, alții în aspectul rezervat/ parcimonios/sceptic. Dacă vorbim despre libertate, trebuie să conștientizăm evoluția spectaculoasă a acestui concept *teoretic* cu mare impact asupra omului din toate timpurile, un concept care nu poate fi *cuantificat semantic* decât prin opoziție cu absența limitelor, cu dependența, cu lipsa de constrângeri, toate idei corelative.

Drumul filozofiei libertății vine din gândirea greacă și ajunge până în postmodernitate având un curs sinuos, sceptic și contradictoriu. După J. Stuart Mill sfera libertății include *libertatea de conștiință/libertatea lăuntrică, libertatea de exprimare, libertatea alegerii unui stil de viață și libertatea de asociere liber consimțită*. Filozoful britanic, cu mare influență asupra gândirii liberale a secolului al XIX-lea, credea că aceste aspecte sunt reale și benefice, ajută la *dezvoltarea individului* și țin departe amestecul societății în viața lui privată. Față de celebrul tratat *Despre libertate* în care Mill își formula opiniile, experiența meditativă a prezentului ne dovedește, iată, peste numai un secol, că sistemul (social) uniformizează în mare măsură, intervenind de multe ori nefast în dezvoltarea individului, așa cum se temea de altfel filozoful. Între timp, cele mai multe discuții s-au purtat în jurul *libertății de voință*, o tabără pledând în favoarea *liberului arbitru*, iar cealaltă invocând *determinismul*, ambele cu argumente și contraargumente. *Liberul arbitru*, recunoscut de filozofie și având rădăcini în creștinism (Vasile cel Mare, Fer. Augustin) admite existența libertății ca stare de fapt, cu planuri diferite de exprimare și de manifestare (gândim ce vrem/cum vrem; spunem ce vrem/ ne alegem cuvântul; facem ce vrem), iar determinismul (cauzalitatea) anulează libertatea prin justificarea fiecărei acțiuni/activități/alegeri pentru care optăm (s-a vorbit despre un *determinism natural/necesitatea mecanică, un determinism divin, un determinism psihic și unul cultural*, teorii dispuse să explice tot comportamentul uman prin raportul cauză-efect). S-a pus în discuție și ideea *libertății absolute*, dar s-a dovedit a fi doar o licență filozofică generată de tensiunea istorică, în timp ce *libertatea limitată* (re)neagă paradoxal însăși ideea. În mare vogă s-a aflat la un moment dat existențialismul ateu care a adus o ipoteză nouă, considerând libertatea ca fiind *consustanțială* existenței. Omul (prin excelență liber) are mereu la dispoziție însă *opțiunile suplimentare*. De exemplu, în *Ființa și neantul*, J.P. Sartre

spune că un recrut care ucide în război, *a ales de fapt să ucidă*, ignorând posibilitatea *abandonului* sau a *sinuciderii*. Având posibilitatea alegerii suntem etern responsabili de alegerile pe care le facem, iar din/prin ele transpar inclusiv reperele noastre morale.

Dincolo de abordările filozofiei, libertatea a constituit (și) un miraj al omului de rând, care fie a trecut-o în recuzita valorilor stabile, fie a urmărit-o ca principiu de viață, fie a tânjit după mirajul ei *platonice*. Atâta vreme cât omenirea și-a păstrat reperul transcendent, ideea de libertate părea să beneficieze în sens larg de o oarecare *consistență*, care s-a pierdut însă curând, în *cerul mut și gol* al modernității (Camus). *Uciderea lui Dumnezeu* (și întreg demersul critic nietzschean al valorilor) a reprezentat o adevărată *schismă a libertății* omenirii. Omul a rămas singur în gestionarea problemei morale, a preluat *răspunderea alegerii și a deciziei sale*, precum și *răspunderea lipsei de decizie*. Liberi-cu-Dumnezeu sau liberi-fără-Dumnezeu, a devenit dilema majoră a post-modernității. Cineva spunea că până și Dumnezeu pare ieșit din tiparul divinităților, de vreme ce i-a lăsat omului ceea ce pare de neconceput din partea unui Părinte Atotputernic, libertatea. Dar, teologii au apărut demersul divin afirmând că divinitatea nu ne constrânge la/cu nimic, numai că, așa cum se spune, unui credincios toate îi sunt permise, însă nu toate îi sunt de folos. Contrariul păcatului, ne avertiza Steinhardt, este libertatea, nu virtutea.

Libertatea este totuși una din marile idei care au animat și au transformat, în timp, lumea. Chiar dacă ea *nu este*, fiind după filozoful german J. Böhme doar o *foame de ceva* („ein Hunger zum etwas”), secretul ei este *activ* și este unul din motoarele gândirii și ale vieții. Vorbind despre simbolistica neantului (*Ungrund*), Jakob Böhme crede că singura/adevărată libertatea își are rădăcinile în nimic: „în tenebrele Ungrund-ului se aprinde un foc și acela e libertatea, libertatea meonică, potențială. După Böhme libertatea e opusă naturii, dar natura a ieșit din libertate. Libertatea seamănă cu nimicul, dar din ea se naște ceva. Foamea de ceva, pe care o au libertatea, voința fără limită, trebuie să fie satisfăcută. Întrucât nimicul este anterior ființei, libertatea care se originează în nimic este și ea anterioară ființei, ea este fundamentul primordial al ființei”. (Nikolai Berdiaev, *Încercare de metafizică eshatologică. Act creator și obiectivare*, ed. Paideia, 1998). Inclusiv Berdiaev face din libertate o valoare sacră, stabilă și profundă, mai sigură decât ființa „Experiența libertății este o experiență primară. Nu libertatea este o creație a necesității (Hegel), ci necesitatea este o creație a libertății, a unei anume orientări a libertății. Întregul destin al omului trebuie să stea sub semnul libertății, acest *a priori*, această experiență primordială, originară.” (*Cunoașterea de sine. Exercițiu de autobiografie filozofică*, ed. Humanitas, 1988). Berdiaev unește filozofia cu religia în ideea că *adevărul* ne va face liberi. Adevărul se

găsește doar *în subiect*, nicidecum în afara lui (*Mă trag din libertate, ea mi-a dat naștere. Pentru mine libertatea este preexistențială*, spune el), iar acest adevăr al interiorității determină în viziunea multor adepți triumful spiritului și al libertății.

Din perspectiva prezentului, libertatea este dorință individuală și socială, orizont al iluziei, sentiment efemer al condiției umane. Reflecție, experiență meditativă, fata morgana a istoriei. Subiect de dezbateri, izvor teoretic de filozofie, sursă autentică de idei. N-o mai asimilăm nici măcar cu responsabilitatea, de care fug astăzi tot mai mulți. Poate cel mai bine o descrie Ignazio Silone în *The God That Failed/ Dumnezeu care a dat greș*: „libertatea înseamnă posibilitatea de a te îndoi, de a face greșeli... de a căuta și de a experimenta permanent... de a spune NU oricărei forme de autoritate – literară, artistică, filozofică, religioasă, socială și mai ales politică”. Cel mai greu (re)găsim ideea de libertate în interiorul sistemului în care trăim (sistemul ca *infrastructură inconștientă*), acesta modelându-ne fără să vrem sau să știm, ideile/gândurile/opțiunile. Cu toate acestea, nu putem separa libertatea de viață, căutarea ideii de libertate fiind ea însăși o necesitate, iar cunoașterea ei un simbol al spiritualității și un ideal al experienței. În ideea de libertate naufragiază toate limitele pe care le depășim și ea poate recompensa multe din constrângerile și contradicțiile vieții. Libertatea presupune de fapt o continuă luptă. Este imposibil de conceput drumul nostru prin viață fără scutul ei, fie el și imaginar, fără credința/speranța că există nu doar abstract sau ca perpetuă temă gnoseologică. Filozofi, teologi, scriitori, psihologi și psihanalisti, lideri sociali și politicieni laolaltă au vorbit curajos și cu patos despre libertate, însă, deși trecută în agora lumii de azi între principiile fundamentale ale democrației, libertatea rămâne *un mit*. Voltaire credea că ea este *sănătatea sufletului*, Ortega Y Gasset scria că este *disciplina liber asumată*, iar Petre Țuțea o vedea ca pe *posibilitatea de a alege între bine și rău*. Medicina este sceptică, de vreme ce constată, ca și Seneca, faptul că *nimeni nu e liber dacă este sclavul corpului*. În filozofiile indiene mai noi libertatea este alegere, dar alegerea aduce apoi limitare – *dacă vrei să rămâi total liber, atunci nu alege*, spune învățătorul spiritual Osho, îndemnând doar la deprinderea/actul *conștientizării, fără actul alegerii* (ceea ce a devenit tehnică meditativă și psihoterapie occidentală).

Un proverb evreiesc spune *dacă nu putem face ce vrem, atunci facem ce putem*, iar evreii și-au simțit poate cel mai bine limitele. Din multiperspectiva ideologiilor, a regimurilor politice și religioase, din alienarea, indiferența și egoismul care alimentează sclavia modernă, din rătăcire, degenerare, vulgaritate, din sărăcie, frică și abuz, din ignoranță, ură și mistificare, nu se vede decât *speranța libertății*, poate celor mai optimiști li se arată, incert, chipul ei proteic.

Cineva spunea că până și Dumnezeu pare ieșit din tiparul divinităților, de vreme ce i-a lăsat omului ceea ce pare de neconceput din partea unui Părinte Atotputernic, libertatea. Dar, teologii au apărut demersul divin afirmând că divinitatea nu ne constrânge la/cu nimic, numai că, așa cum se spune, unui credincios toate îi sunt permise, însă nu toate îi sunt de folos. Contrariul păcatului, ne avertiza Steinhardt, este libertatea, nu virtutea.

Concursul Național de Creație a piesei de teatru într-un act "Mihail Sorbul", ediția a VIII-a, 8 - 9 noiembrie 2014

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, cu sprijinul Consiliului Județean Botoșani, în colaborare cu Primăria Săveni, organizează, în perioada 7 - 9 noiembrie 2014, cea de a VIII-a ediție a Concursului Național de Creație a Piesei de Teatru într-un act "Mihail Sorbul".

La concurs pot participa dramaturgi români contemporani, membri sau nu ai uniunilor de creație, fără limită de vârstă, cu o piesă de teatru într-un act, care să nu depășească maximum 20

pagini listate la corp 12, la 2 rânduri.

Organizatorii nu impun concurenților nici o tematică.

Lucrările dactilografiate sau listate (însoțite și de un CD cu textul piesei) vor fi trimise în 3 (trei) exemplare, semnate cu un motto, același motto fiind menționat și pe un plic închis în care vor fi incluse datele autorului și adresa, telefon, e-mail, pe adresa Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, Str. Unirii 10, Botoșani, până la data de 5 octombrie

2014.

Un juriu format din personalități marcante ale culturii române va acorda următoarele premii :

- Premiul I - 2.500 lei
- Premiul II - 2.000 lei
- Premiul III - 1.500 lei
- Premiul special - 1.000 lei

Juriul are latitudinea de a redistribui sau diminua valoarea premiilor.

Relații la telefon 0231 - 536322, e-mail: centrul_creatiei_botosani@yahoo.com.

La margine de București

La un moment dat ajunsesem să cunosc destul de bine monumentele feudale din Muntenia, Oltenia, Hațeg și Moldova, însă nu și pe cele din preajma Bucureștilor. Doream să văd și eu cum arată Plumbuita, Fundenii Doamnei și Cernica, de care auzisem adesea pomenindu-se.

În primăvara lui 1986 am avut ocazia nesperată de a vizita Plumbuita și Fundenii Doamnei în aceeași zi. Pentru a ajunge la cele două mănăstiri a trebuit să traversăm infernul Bucureștiului, întors pe dos de visul fantasmagoric al Ceaușeștilor. Capitala părea abia scăpată dintr-un devastator cutremur: clădiri demolate, mai pretutindeni ruine, moloz și noroaie, puzderie de garduri împrejmuitoare ale șantierului de la metrou, circulația browniană atât a vehiculelor, cât și a pietonilor, bulevarde închise la orele la care trecea alaiul *țovarășului*, cozi în fața magazinelor unde lumea aștepta poate „se da ceva”. Și peste toate, imagine apocaliptică a Casei Poporului, detestată de toată lumea atât pentru hidoșenia megalomană a construcției, cât și pentru semnificația ei din politică: opresiunea! Oamenii erau cenușii la chip precum hainele terne cu care se îmbrăcau; pe fețele li se citea scârba și revolta, lehamitea într-un cuvânt. Mergeau cu nasul în pământ, atenți mai mult pe unde călcau decât la dezolantul peisaj din jur. După toate astea, neglijența patriarhală ce domnea la Plumbuita părea rai, nu alta.

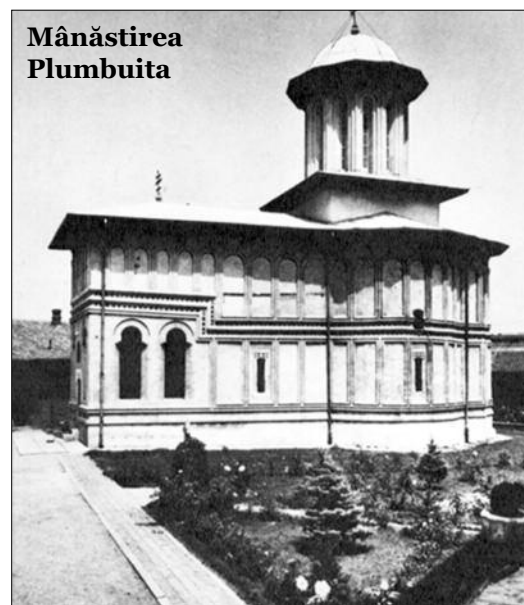
Plumbuita își datorează numele faptului că pe vremea lui Radu Mihnea a fost acoperită cu plumb, așa cum a fost acoperită și mănăstirea Curtea de Argeș. Acoperișul de plumb astăzi lipsește, el a fost folosit la fabricarea gloanțelor. Data la care a fost decopertată biserica de acoperișul de plumb nu se cunoaște, i-a rămas doar numele. Aflată odinioară în afara Bucureștilor, lângă Podul Colentinei, pe drumul ce ducea spre Buzău, astăzi așezarea monahală, ctitorită de Petru cel Tânăr, fiul Chiajnei și a lui Mircea Ciobanul, este cuprinsă în arealul capitalei. Asemeni multor biserici românești, trecută prin toate relele, de la atacuri armate, incendii și cutremure, dărâmată, refăcută și iarăși distrusă, abandonată și din nou reconstruită, transformată în secolul al XIX-lea (ca și Cozia!) în închisoare, e de mirare că s-a mai putut păstra câte ceva din arhitectura ei veche. Oricum, ea nu mai seamănă în niciun fel cu ctitoria lui Petru cel Tânăr care a fost rasă și reconstruită din temelii. Ceea ce se vede astăzi se datorează restaurării din 1933 și 1956. Autentică e doar casa domnească în care se află actuala stăreție.

În fața mănăstirii, într-o expoziție ad-hoc, o serie de basoreliefuri sculptate într-o manieră eteroclită, ceva între stilul naiv și cel al artiștilor amatori de la Festivalul „Cântarea României”. Prin fața intrării patrulea niște corcitură de fox sârmos cu cotarle de Colentina, roșcate și cu ochii galbeni, care după ce ne-au amușinat și-au văzut de ale lor. Un călugăr vânjos, proptindu-și barba înfoiată pe rotundul pântecului, cu obraji rumeni cum numai mâncarea bună și sănătatea pot să-i facă, cu un potcap de catifea decolorat, peticit și grosolan cusut, își vântura anteriorul, decolorat și el, prin fața mănăstirii. Crezându-l vreun călugăr îngrijitor, l-am întrebat a cui e expoziția de basoreliefuri din fața așezământului monastic. „A mea”, ne-a răspuns, după care ne-a invitat în atelier să-i vedem și alte lucrări. În odaia ce-i servește de atelier, un talmeș-balmeș de basoreliefuri în piatră de Albești, sculpturi în lemn și picturi realizate în aceeași manieră stângace, decupaje de prin reviste și cam tot ce se mai poate aduna într-un astfel de loc. Cu ocazia asta am aflat și cum îl cheamă pe călugărul-artist amator, totodată stareț al mănăstirii:

Simeon Tatu. Bun de vorbă, jovial și volubil, popa Tatu, cum i se mai spune, ne-a invitat în fosta casă domnească devenită stăreție.

Între atelier și stăreție, la o masă lungă se lăfia un coș de răchită plin cu crapi sânger. Un ins, indecis ca vârstă și sex, un scapete, curăța un crap uriaș. Scena avea ceva freudian. „De când ai început, numai atâta ai curățat, măi Tudorică?”, îl muștră blajin-ironic starețul. Vocea celui întrebat iese pițigăiată din gura boțită, cu buze subțiri, tăiată bortă într-o față de pergament. Doi crapi curățați și înjumătățiți cu satârul erau unica lui ispravă. La vederea crapilor, îl întrebăm pe părintele Tatu dacă nu e dispus să ne vândă niscaiva pește din cel sosit cu o seară înainte taman de la Galați. Aferim! zice starețul.

În stăreție, alt haloimăș de burlac: cărți împrăștiate peste tot, fotografii și diapozitive de-ale lucrărilor sale, reviste și haosul ăsta se întinde pe masă, pe canapea, pe scaune, pe orice locșor se mai poate găsi. În anticameră, portrete ale părintelui Tatu semnate de Catrinescu, Spiru Vergulescu și unele marcate doar cu un „a” caligrafiat mare. Ultimele, cele cu „a” sunt cele mai bune. L-am întrebat de autor, dar se face că nu aude. După semnătura eliptică am dedus că ar fi vorba despre sculptorul Apostu, rămas între timp în Franța. Despre „fugiți”, lumea se ferește să vorbească, la fel popa Tatu, care e în grațiile oficiale. Sculpturile sale cu subiect istoric au apărut și

în diverse publicații propagandistice color pentru uz extern... La coborâre, de-a lungul scării, fel de fel de basoreliefuri, printre care a amestecat și portretele Țovarășului. Ironizat pe tema portretelor prezidențiale, popa Tatu râde mănzește: fiecare poate zice ce vrea despre ele, el e de acord cu interlocutorul indiferent de opinie. Pișicher, se pune bine cu toată lumea.

La plecare, tragem după noi pungile de plastic cu crapi. La poarta mănăstirii au și început să tragă mașinile clienților popii Tatu care ne aruncă priviri înclaudate. Dăm un ultim ocol mănăstirii admirând privelește. Lacul din preajmă a fost îndiguit și s-au făcut poduri. Smicelele de salcie înmugurite unduiesc deasupra apei la cea mai mică adiere de vânt ca un fum verzui ce ba se împrăștie, ba se adună. După iarna cenușie trecută, când n-am prea văzut soarele, cerul e de un albastru incredibil.

P.S. După decembrie 1989, starețul Simeon Tatu a intrat în Parlamentul României ca senator. Nimeni nu i-a reproșat că a amestecat cinul călugăresc cu cel politic, după cum nu i-a fost reproșat nici faptul că a așezat portretul *țovarășului* alături de cele ale lui Decebal și Burebista. Scara de la stăreție cu portretele ei amestecate a fost cea prin care călugărul artist amator și-a asigurat liniștea înainte de 1989 și care i-a adus ascensiunea în politică după.

De la Plumbuita am plecat să vedem Fundenii Doamnei, și aceasta așezată tot pe marginea unui lac format din apa Colentinei, „râu visător și liniștit”, cum o numea călătorul turc Evlia Celebi. Numele mănăstirii se trage nu de la spătarul Mihai Cantacuzino, care a zidit-o în 1699, ci de la doamna Maria Ghica, cea care a restaurat-o în 1860. Înlocuirea numelui să fi fost o damnatio memorie pentru ctitorul mănăstirii? Unchiul lui Constantin Brâncoveanu, împreună cu Șerban Cantacuzino au tras sforile pentru urcarea pe tron a nepotului lor de soră, însă tot ei au urzit și pierzania lui. Pedepsă divină ori simplă întâmplare, după doar doi ani de la descăpătânarea Brâncovenilor, au fost la rândul lor scurtați de capete.

Fundenii Doamnei e o mare surpriză pentru oricine o vede întâia dată. Nu atât pentru arhitectură, deși și aceea se abate parțial de la tipicul construcțiilor bisericesti din Țara Românească, ci prin decorația exterioară. Stucaturi de o mare finețe îmbracă pereții bisericii precum o dantelă de mare preț, dându-i grație și rafinament. Havuzuri, păuni ce se închină „răsăriteni și moale” cum scria Ion Barbu, dragoni din ale căror guri căscate țâșnește apa ce se întoarnă în bazinul hexagonal al havuzului în care înoată rațe și pești, vase orientale strâmte-n gură și largi în pânțele din care izbucnesc fantezii vegetale nemaivăzute, natuiri statice cu rodii, mere și pere așezate pe mese desenate în perspectivă inversă, tufe de trandafiri agățători, acestea alcătuiesc repertoriul de influență orientală în *stucco* ce decorează exteriorul Fundenilor Doamnei. Ba, la un moment dat apare și imaginea schematizată a unui serai. Pe registrul superior, alternate de formele unor chiparoși foarte stilizați ce seamănă mai degrabă cu niște fuse, ca și la Cozia, apar rozete decorative. Cu deosebire că geometrismul savant în antrelacuri al mănăstirii de pe malul Oltului a fost înlocuit la Fundenii Doamnei de peceti circulare vegetale. Și cu asta, surprizele pe care le rezervă biserica nu s-au terminat. Coloanele în torsadă ale pridvorului, cu raurile decorative vegetale care le îmbracă poartă puternica amprentă a stilului brâncovenesc. Capitelurile lor eteroclitice sunt un amestec de ionic și corintic prelucrat în manieră autohtonă. Chenarul floral al acandramentelor ferestrelor se încheie ca într-o fundă cu imaginea unui înger baroc cu aripile deschise, cam stângaci-provincial redat. Mulți din acești îngeri au chipurile martelate, iar cei câțiva scăpați întregi de furia distructivă au figurile mâncate de vreme.

Biserica fiind închisă la acea oră, n-am putut vedea decât pictura pridvorului, opera întâiului zugrav de subțire din perioada brâncovenească, Părvu Mutu. Format la școala de zugrăvie de la Câmpulung, el și-a desăvârșit educația artistică în Moldova unde i-au fost maeștri nu doar cei care l-au învățat, ci și minunatele picturi din vremea lui Petru Rareș ce i-au fost pildă. Cât de minunate sunt picturile realizate de el la Filipeștii de Pădure, la Măgureni și la Aninoasa, de la mănăstirea Mamu și la biserica din Bordești. Chiar dacă timpul și-a pus amprenta asupra lor, ele au o expresivitate aparte ce-l definește pe pictor. Ceea ce aduce nou Părvu Mutu în pictura religioasă românească este libertatea de creație și spiritul laic. În scenele biblice din viața lui Adam și a Evei de la Aninoasa, de la Filipeștii de Pădure ori de la Fundenii Doamnei el strecoară imagini din viața de toate zilele ale țaranului român, truda câmpului, dar și sărbătorile figurate, cum e cazul la Aninoasa, printr-o horă ori la Filipeștii de Pădure prin grupul muzicanților. Cel care a vizitat biserica de sat de la Urșani, dar și alte ctitorii țărănești din zona

Fundenii Doamnei e o mare surpriză pentru oricine o vede întâia dată. Nu atât pentru arhitectură, deși și aceea se abate parțial de la tipicul construcțiilor bisericesti din Țara Românească, ci prin decorația exterioară. Stucaturi de o mare finețe îmbracă pereții bisericii precum o dantelă de mare preț, dându-i grație și rafinament.

Râmnicului Vâlcei, din Oltenia și Muntenia de sub munte, nu poate să nu fie izbit de asemănarea portretelor zugrăvite de pictorii țărani cu cele ale lui Pârveu Mutu: aceleași chipuri individualizate, aceiași ochi mari și negri, același mod de compunere în friză caracterizează portretele colective din biserică de la Filipeștii de Pădure și pe cele de la Urșani. Exemplul lui Pârveu Mutu a fost contagios pentru arta picturală țărănească de la sfârșitul secolului al XVII-lea până în prima parte a secolului al XIX-lea.

Pârveu Mutu a știut să adapteze pictura la neregularitățile arhitecturii pridvorului compunând scenele de așa manieră încât ele să se așeze într-un mod firesc fără a rupe continuitatea. Scena libertăților artistice totale din pridvoarele bisericilor românești, cea care ocazionalizează dezvoltarea neîngrădită a unor compoziții ample și detaliate, libere de orice constrângere este cea a Judecății de Apoi, a „înfricoșatului județ”, cu cele adiacente ale „scrâșnirii dinților” și cu „viermii cei neadormiți”. Și pe aceasta, Pârveu Mutu și-a demonstrat deosebita calitate artistică.

După ce a colindat timp de decenii Țara Românească, lăsând drept urme ale trecerii sale puzderie de picturi bisericesti, nefericirile familiale (și-a pierdut soția și fiul mai mic), l-au făcut să se retragă mai întâi la mănăstirea Mărgineni, iar în cele din urmă în Muscel, la Robaia, unde a și închis ochii. Nici după moarte n-a avut parte de odihnă, după două sute de ani, o viitură năpraznică de Bobotează, de la începutul anilor 1930, a răscolit cimitirul mănăstirii risipind oasele celor îngropați acolo, printre care și cele ale lui Pârveu Mutu Zugravul (1657-1735).

Biserica Fundeniei Doamnei merită superlativul prin armonioasa îmbinare dintre arhitectură, decorația în *stucco* și pictura lui Pârveu Mutu. Cu influențele puternic orientale și vagi trimiteri la spiritul artistic occidental, totul a trecut prin harul interpretativ românesc, ea stă mărturie armonizării acestora într-un mod original.

Dăm un tur bisericii pentru o ultimă impresie. În iarba crudă, vechile cruci de piatră, cu muchii tocite și cu textele șterse de ploii și răzuite de timp, stau risipite haotic, răsturnate într-o rână sau date pe spate. Din poartă observ ceva ce îmi scăpase: pe turla pronaosului, meșterul zugrav, oricare va fi fost el, a încondeiat în arabescuri albastre flori ce amintesc de ceramica persană. Prins între două lumi cu moduri de gândire diferite, cea fantezistă și plină de farmec orientală și cea occidentală, rațională și logică, spiritul românesc pare să încline în ultima vreme spre raționalism. Ne occidentalizăm, dar s-a întrebat cineva oare cât am pierdut și cât pierdem prin renunțarea la visare și fantezie? Cu întrebarea asta am părăsit minunea de la Fundeniei Doamnei.

În același an, pe la mijlocul lui aprilie, am făcut un nou drum la București, când am găsit un răgaz să vizitez mănăstirea Cernica. Așezată pe două ostroave îmbrățișate de apele Colentinei care se unesc într-un lac de mari dimensiuni, mănăstirea, al cărui ctitor a fost marele vornic Cernica aflat în slujba lui Mihai Viteazu, a ridicat un schit. Astăzi, mănăstirea are trei biserici, două aflate pe ostroavele Sf. Nicolae și Sf. Gheorghe, ce poartă numele acestora, și o bisericuță-capelă, zidită la începutul secolului al XIX-lea care, atunci ca și acum, este destinată prohodirii morților. Inițial, biserica Sf. Nicolae de la Cernica era cunoscută sub numele de mănăstirea Grădiștea Floreștilor. Ea a fost construită în jurul anului 1601. Asemeni altor biserici, a avut parte de modificări și refaceri, mai cu seamă din cauza cutremurelor repetate care au afectat-o. Ceea ce se vede azi, păstrează forma arhitecturală din 1815. Cea de-a doua biserică, Sf. Gheorghe, este de dată mai recentă, fiind construită abia în 1831-1832 de către starețul mănăstirii,

Calinic, dar și aceasta, rău afectată de cutremurul din 1838, a fost refăcută în 1842, de același stareț gospodar. În fine, bisericuța-capelă, purtând numele de Sf. Lazăr, a fost înălțată de un alt stareț, arhimandritul Gheorghe, la începutul veacului al XIX-lea, ca să fie loc de prohodirea părinților (călugărilor, n.n.) încetați din viață”, și cu această destinație a rămas până în zilele noastre. Cu trecerea anilor, a fost nevoie să fie reparate stricăciunile făcute de vreme. Restaurarea ei s-a făcut după planul inițial, păstrându-i-se frumusețea de chivot. Cel care a restaurat-o în 1936 a fost arhitectul neamț Keber. Ba încă și pictura bisericii a fost făcută de același meticolos și prob arhitect și artist.

Ansamblul mănăstiresc de la Cernica a fost un focar de cultură, unde s-au copiat și scris o serie de texte religioase împodibite cu miniaturi, toate realizate de caligrafii monahi de aici). Manuscrisele provenind de la Cernica, aflate azi parțial în proprietatea Academiei Române, arată cât de bogată era biblioteca pentru acele vremi. După modelul mănăstirii Căldărușani, la Cernica a existat cândva o școală de „zugrăvie” unde se executau icoane, iar mai apoi chiar portrete ale monahilor. Tocmai efervescența culturală a adus renumele mănăstirii Cernica, faimă de care se bucură încă, deși viața ei religioasă și intelectuală nu se mai ridică la reputația de odinioară.

În primăvară, locul e de un farmec indescriptibil. Natura e în plinul ei, ostroavele au fost cotropite de vegetație proaspătă, de pomi înfloriți, dinspre lac vine miros de apă și când vântul suflă ceva mai tare, se aude și clipocitul valurilor. Orice adiere mai puternică face orga uscată a trestiiilor de anul trecut să scoată un sunet sec. Din hățșurile de pe malul lacului, odată ce vezi țâșnind în zbor răzuște sălbatică care se lasă apoi lin pe oglinda apei. Chiar în fața bisericii, un copac își freacă ghemotoacele florale de un roz intens. Și-i o liniște! Doar din bisericuță răzbate litania târăgănată a cântărilor de prohod.

Deși am întârziat, am prins totuși o bună parte din slujba de pomenire a lui Gala Galaction de la a cărui moarte s-au împlinit 25 de ani. Când ceremonia s-a încheiat, am făcut cunoștință cu Șerban Țuculescu, fratele pictorului și ginerele scriitorului (ține pe una din fetele acestuia). Inevitabil s-a adus vorba de Ion Țuculescu, de pictura lui. Soțul meu i-a promis lui Șerban Țuculescu că-i va trimite un articol scris de mine, intitulat „După douăzeci de ani”, referitor la retrospectiva pictorului din 1965 și cea a sculptorului Anghel din ianuarie 1966. În scrisoarea de răspuns din 21 mai 1986, după ce aprecia corectitudinea celor scrise, Șerban Țuculescu a ținut să dea unele date și să facă unele aprecieri privind sculptura lui Anghel. „Anghel a locuit și a lucrat în casa noastră timp de paisprezece ani, cei mai fertili din creația lui”, scria Șerban Țuculescu. „Este unul din cei mai mari sculptori ai noștri și a lăsat în patrimoniul nostru artistic lucruri de o frumusețe supremă. Din păcate, însă avea și el inegalitățile lui ca toți artiștii de altfel, între care (...) eu trec și statuia lui Eminescu din grădina Ateneului. Nu așa, ca un felah ieșind din apă, mi-am închipuit pe autorul **Luceafărului**. Viziunea lui Anghel este stânjenitor de prozaică, nu are nimbul de visare pe care toți care l-am citit - Anghel nu l-a citit oricât ar părea de absurd inexplicabil -, înțeles și îndrăgît pe Eminescu, îl așează ca o aureolă în jurul amintirii lui.” Statuile lui Eminescu realizate de diverși sculptori au stârnit veșnic discuții, ca să nu mai pomenesc și de scandalul provocat de cea a lui Baraschi, soldat cu retragerea ei. Cea mai bună dintre toate, cea a lui Anghel, n-a fost nici ea după câte se vede scutită de interpretări alături de arta așa cum este cea a lui Șerban Țuculescu, care își dorea un Eminescu romantic, aureolat. Numai că între poezie și artă diferențele de înțelegere și interpretare sunt uriașe și de neîmpăcat. Fiecare își are legile sale pe care

Mănăstirea Fundeniei Doamnei

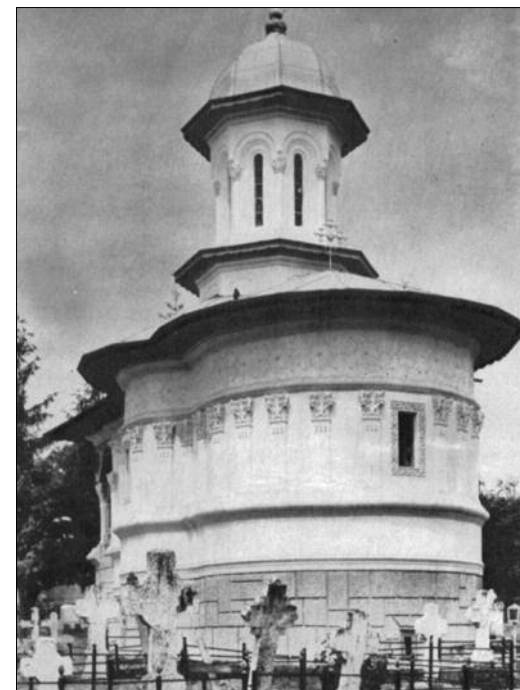
publicul nu le percepe întotdeauna le amestecă și le interpretează după gustul său, ceea ce este o eroare.

Venind vorba de monografia dedicată lui Țuculescu, semnată de Petru Comarnescu, interlocutorul meu mi-a retezat-o scurt: „Nu mi-a plăcut individul. Era prea verbos”. În scrisoare a repetat același dur epitat la adresa lui Comarnescu, „un mare verbos”. Resimentarul calificativ nu era cu totul îndreptățit, însă conținea și o doză de adevăr. Lui Comarnescu îi plăcea să vorbească mult și după un ceas de expunere nu da niciun semn că se va opri. Era dificil să urmărești labirintul verbal al criticului care se pierdea în digresiuni și ocoluri încât la un moment dat te rătăceai. La mal te scotea tot Comarnescu, care printr-o neașteptată vultură te aducea înapoi, la capătul pierdut al ideii inițiale.

Cimitirul de la Cernica era destinat călugărilor trăitori în mănăstire, însă cu timpul au fost acceptați și mireni, boieri și oameni cu stare așa cum o dovedește risipa de marmură ce le acoperă mormintele. La Cernica este îngropat și călugărul Naum Râmniceanu, cel care spunea că „de e să mori, mai dulce e să fi înmormântat în pământul patriei”. Până să ajungem la mormântul părintelui Galaction, trecem pe lângă mormintele unor boieri de viță de odinioară precum Băleni, Greceni, Filipești, Pleșoieni sau ale unor capete bisericesti.

Nu departe de mormântul părintelui Galaction, ceva mai în spate, este cel al pictorului Țuculescu și al soției sale, iar de cealaltă parte a aleii, se află mormântul fiicei pictorului, Andreea, a soțului ei, medicul Pompiliu Popescu și a fiului lor Sebastian, toți trei morți în cutremurul de la 4 martie 1977. Pe lespedea pictorului, ca o emblemă artistică și spirituală, a fost sculptat un ochi, unul singur, mare și deschis de parcă ar scruta cerul. Inscripția de pe lespede, erodată de ploii și invadată de licheni, e aproape indescifrabilă. Cu dificultate decryptez în literele mâncate de timp textul: „Biruitoare de-o parte/și biruitoare de alta/el și-a nălțat zidirea!” Da, dar cu ce preț și câtă suferință!

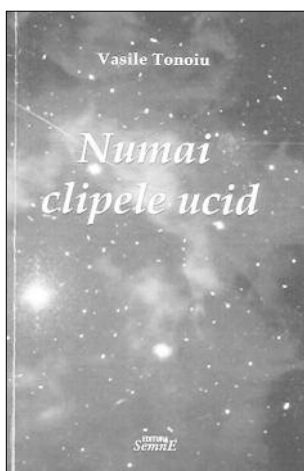
După slujba de la mormântul lui Gala Galaction ne-am îndreptat spre ieșire. Un stejar secular, imens și cu coroana perfectă rotundă își întinde generos umbra dincolo de gardul de plasă metalică înapoia căruia un cocoș mare și roșu își vântura țanțoș secerile vinețiu-metalizate ale cozii. Niște găini ciuguleau preocupate ceva din țărână; din când în când se opreau din mersul lor măsurat pentru a-și scărpinga cu o mișcare iute urechea sau ochiul rubiniu. Când trecem, cocoșul scoate un cucurigu răsunător. *Viața înainte/viața cu morminte*, cum scrie Prevert.

Cernica - Biserica Sf. Lazăr

Un alt academician argeșean poet

VASILE TONOIU, „Numai clipeleucid”, Editura Semne, București 2014

...prea plinul sufletesc, prea înaltul gândurilor, nelimitata forță a cuvintelor și dorința de a exprima exact ceea ce gândește sunt atât de presante în scrisul lui Vasile Tonoiu, încât trecerea neașteptată de la forma poetică, la dialog, apoi la proză se supune gândurilor sale exigente...

La început, am crezut că preocupările literare ale academicianului Vasile Tonoiu sunt doar un fel de vacanță spirituală, pe care și-o poate acum acorda, după ieșirea la pensie. Dar iată că titlurile cărților sale de beletristică încep să se adune, unul lângă altul, în raftul din biblioteca mea, pe care i-l dedicasem mai demult: „Rotund cu falii”, „Reverii lucide și aporii ludice”, „Măști și oglinzi”, „O sută și una de povestiri trăsnete”, „Bucurii vindecate”.

Ultimul volum se intitulează „Numai clipeleucid” și reprezintă un fel de program filosofico-artistic al autorului, deoarece tematica este mult mai bogată, iar formele de abordare pe măsura gândurilor sale.

Am înțeles astfel că prima mea impresie nu era cea din intenția autorului, deoarece Vasile Tonoiu are un țel artistic, pentru o perioadă mai îndelungată, pe care-l urmărește cu aceeași perseverență ca și în cursurile sale universitare de odinioară, ori în tratatele de filosofie pe care le-a scris până acum și care au avut un puternic ecou în rândurile specialiștilor, el situându-se acum între filosofie și artă, deoarece continuă să publice la Editura Academiei cărți de-o mare cuprindere, ca: „Laudă iconei”, 2011, „Mereu cu omul, mereu cu filosofia”, 2013. Prin lecturi paralele, am încercat să-i descifrez și sufletul artistic, coborând în spiritul său creator, revenind la prezent și străduindu-mă să-i prevăd viitorul literar.

Am desprins deja câteva direcții: pe gânditorul matur și înțelept îl recheamă copilăria, ca un fel de a-și repurifica sufletul în oglinda ei, întoarsă cu o față luminoasă spre meleagurile natale, de sub frunțile Făgărașului, din satul Poenari, aparținând de comuna Corbeni, Județul Argeș. Dar acest mod de abordare lirică și cu aluzie la spațiul mirific, se face totuși într-o manieră modernă: „Grea de un verde asupritor / iarba vine de naște / pe lespedea de lângă izvor / oia care-o va paște”. Acolo, copilul zărește „o veveriță curioasă / își scoate căpșorul din alună: / acolo-și făcuse cuibul de iarnă / după ce-i devorase lăuntru” (*Mai poate fi*, p. 7). Alternând între copilărie și maturitate, creatorul se privește emotiv în oglinda timpului, apropiindu-se ca joc de poemul „După melci”, de Ion Barbu.

Dar puțin mai încolo, am întâlnit și gândurile despre existența sa din tinerețe, care i se părea

odinioară că aparține unei perioade liberă de constrângeri: „Credeam, ca atâția alții, / că viața mea e un cadou (...) Mă credeam, așadar, în concediu, / la o stațiune de lux / unde totul era aranjat pentru mine: / – Ce mai dorește Domnul ? / Suntem profund onorați / pentru că existăm...” – apoi a înțeles „că adică e timpul / să mă iau în primire / să-mi port singur de grijă / și, la o altă adică, să dau o mână / de ajutor semenilor aflați în nevoie”; ca, într-un final, să înțeleagă că „Adevăratul cadou / e umbra ei (a vieții) / peste care / încerc mereu / să sar, / dar în zadar” (*Încerc mereu să sar*, p. 18-19).

Abia acum descifrez și semnificația titlului: „Numai clipeleucid”. Da: pe oricâte căi ne-am măsura viața, ele sunt moleculele sau atomii din brațele cărora nu ne putem desprinde. Iar cuvântul „ucide”, inclus în titlu, confirmă un adevăr incontestabil: toți suntem supuși morții.

Între aripile acestor două poezii, s-au așezat cuminiți și celelalte, din ultima perioadă de creație a lui Vasile Tonoiu. Apropiindu-se de artă, poetul trece printr-o a doua formă de iluminare, începând să-i descifreze tainele, ocupându-se și de prozodie: „De ce credeți / vă-ntreb și eu așa / numai în mintea mea – / de ce credeți, / – poate fără să v-o fi spus-o – / că faptul acesta / de a adopta în scris / forma poeziei, / grupându-vă cuvintele / în versuri, în strofe, prevăzute / cu pauze, cu rime, / cu accente și sintaxe / și muzici aparte / față de vorbitorul / și scrisul cumsecade, / de ce credeți, așadar, / că alegerea acestei ținute, / a acestui format, / vă dispensează de orice alte / constrângeri și obligații / și inhibiții și tabuuri, / ba chiar și de orice rușine?” (*Doar Domnul știe*, p.15). Ca un veritabil om de știință, se observă că Vasile Tonoiu ia în serios chiar și tonul glumeț în care a scris această poezie, însușindu-și anticipat acele cunoștințe din teoria literară, care-i erau necesare.

Descifrând că arta este o continuare uimire în fața minunilor lumii, autorul se apropie, de data aceasta, de gândirea metaforică și simbolică a lui Lucian Blaga: „Am ostenit să mă tot minunez, / poate și fiindcă / am făcut-o / mai mult decât mă ținea / primul elan / spontan, / așa ca să fiu în ton cu ceilalți / mai antrenați / care se perindau / în grupuri / prin fața atâtor minuni” (*Mi-e singur și sete*, p. 20). El descoperă cu uimire că și zona creației artistice

își are filosofia sa. Poate că, în felul acesta, artistul va ajunge mai ușor la Dumnezeu: „Zborul nu umple prăpăstiile / Nu le astupă / La face doar să fie, le dă trup. / Văzute altfel / Nu e greșit să le zicem munți / De-ajuns ca aripa să-i izbească / Și să cadă în sus / În prăpăstii la puterea a doua: / Mai sus de jocul oricărei căderi urcătoare / (...) – Doamne, doar atâta-ți cer: / Mai e mult până la cer? / Poți ajunge la înalt, / Fără zbor și fără salt, / Stând pe loc în cuget și cu mersul lin? / – Da, dacă de Mine sufletul ți-e plin. / Țin deschisă poarta mea / Oare ai intrat în ea ? – Dacă nu e de paradă, / Întrebarea ți-e dovadă” (*Dovadă*, p. 31).

Dar, în acest zbor, poetul nu se poate desprinde de gândul morții, amintindu-și de chipul draga al unei ființe, pe care o pierduse mai demult (*Cum de-a putut ea să moară*, p. 81 și *Semn e că murea*, p. 100).

Și iată neprevăzutul: sub povara acestor gânduri, poetul trece pe neașteptate la proză, un fragment inclus, la p 59-60, în interiorul unei poezii: „De când am realizat lucrul acesta cu toată ființa mea nu mai pot face din noapte nici căpătâi, nici așternut, nici învelitoare, nici pânțele-rai absolut securizat, nici măcar o aventură zilnică – în care plonjez ostenit fără certitudinea că o să mă întorc, din acel abis, teafăr și refăcut” (în cadrul poeziei *Travalii*, p. 57-60).

Am ales anume acest fragment, fiindcă de data acesta poetul s-a dovedit mai puternic decât filosoful, textul în proză incluzând și unele figuri de stil: „nu pot face din noapte căpătâi”...; „pânțele-rai absolut securizat” etc.

Concluzia este evidentă: prea plinul sufletesc, prea înaltul gândurilor, nelimitata forță a cuvintelor și dorința de a exprima exact ceea ce gândește sunt atât de presante în scrisul lui Vasile Tonoiu, încât trecerea neașteptată de la forma poetică, la dialog, apoi la proză se supune gândurilor sale exigente, ele dovedindu-se hainele cele mai potrivite pentru tensiunea de moment a judecății sale. Vasile Tonoiu este un poet foarte talentat, dar nu orice fel de poet, ci un gânditor transfigurat artistic, căutându-se în primul rând pe sine și abia, în continuare, explicându-se și celorlalți.

ION C. ȘTEFAN

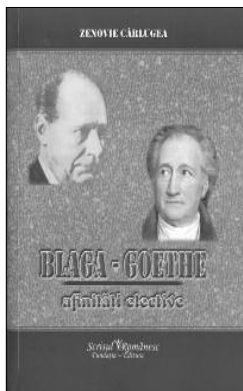
Carte nouă

Zenovie Cârlegea – Blaga – Goethe, afinități electice (Scrisul Românesc). Titlul cărții profesorului Z. Cârlegea este întrucâtva „mincinos”. Nu este vorba atât despre influențele lui Goethe asupra poetului român, cât preponderent de o carte-document despre odiseea traducerii lui *Faust* în limba română de autorul *Poemelor lumii* în anii deceniului proletcultist. Este adevărat că poetul/traducătorul mărturisește într-o conferință post-traducere „admirația ce-o nutream dintotdeauna pentru *Faust*, /.../ fără îndoială cea mai genială cosmopea a literaturii universale prin bogăția fără seamăn de idei, probleme și semnificații”. Blaga, poetul expresionist, deposedat de dreptul la semnătură și trăind ca bibliotecar la biblioteca din Cluj care astăzi îi poartă numele, este „iertat” întrucâtva și i se oferă șansa de a oferi varianta românească a celebrului *Faust* al lui Goethe. Cu acribie de adevărat istoric literar, Z. Cârlegea reconstituie întregul demers în documente, de la contract între editură și traducător până la corespondența lui Blaga cu editorii, fiica, prietenii, Mihail Sadoveanu și Mihai Beniuc, cel care-l șicana, oferindu-i poetului de la Cluj ratele bănești lunare cu mare întârziere, fiind mereu nevoie de intervenții pentru intrarea în clauzele contractuale. Până la urmă, poetul s-a dovedit și un bun negociator și în 1953 predă volumul și-și primește întreaga sumă, una considerabilă pentru vremea aceea. Cartea este una importantă pentru creionarea demersului proiectului blagian, dar și pentru descrierea cadrului social-politic al celui mai vitreg deceniu al literaturii române contemporane.

Florina Isache - Ploi în oglinzi (Editura TIPOALEX, Alexandria 2014). Acesta este cel de-al treilea volum al autoarei după *Ieșirea din anotimp* (2006) și *Mă voi întoarce pasăre* (2011). *Ploi în oglinzi* reprezintă volumul de maturitate al poetei. Ea a avut o voce distinctă de la început, dar acum s-a maturizat întru totul; e de discutat în ce măsură poate evolua sau nu un poet. Imagistica acestei poezii este una prodigioasă, până la straniu și suprarealitate: „Strada se ridică, se înalță, ocoala cartierele/mărginașe ale orașului,/acoperă casele,

blocurile, se oprea la noi, la ceas...”. Dar, adevărata vocație a poetei este propensiunea spre lirica expresionistă, pe care a experimentat-o și-n volumele anterioare, dar acum o stăpânește desăvârșit ca-n acest poem intitulat – deloc exact, mai curând ironic – Real: „Camera are iz de absență./Melancolia se scurge pe pereți, verde...//Semințele aruncate în grădina din fața blocului/crescuseră până la etajul trei și umbra lor/intra pe sub ferestre, se așeza peste oglinzi, peste/cuvinte./Se făcea frig./Te căutam în mine./Strigătul se spărgea de coaste,/ca o liniște.” Descoperim în lirica Florinei Isache și un motiv poetic personal - petuniile: „Dimineața era mov. Soarele intra pe fereastră,/mov ca un miez de vară./Parfumul petuniilor curgea mov, se lipea de nări,/de laringe, de esofag./Un poem mov alerga prin trup...”

Dorina Sgaverdia – Jurnalul unei căutări (Editura TIM, Reșița), cu o prefață de Gheorghe Jurma. Autoarea este jurnalistă la Reșița și a publicat mai multe volume de publicistică: interviuri sau cărți despre personalități din Banat: Trandafir Cocărlă sau sculptorul Constantin Lucaci. Jurnalul... acesta este o carte cu totul originală, putând fi asimilată chiar genului românesc. Pagina cărții este împărțită în două. Treimea de sus reprezintă memoriile afective ale unui profesor de filosofie, fost utecist, fost comunist... Iar cele două treimi de jos ale paginii cuprind jurnalul (corespondență pe e-mail cu fiica sa, de fapt) unei călătorii la Ierusalim, un fel de reconstituire a drumului lui Iisus din anul 33, protagonistul murind în condiții neelucidate pe locul Răstignirii Mântuitorului. Gheorghe Jurma găsește că „ceea ce părea a fi inițial doar un reportaj turistic sau cultural/istoric, riguros documentat, devine aventură interioară, deci literară, accentul căzând pe transformarea personajului, pe reînnoirea lui spirituală...” (DAD)

Știri de la Centrul Cultural Pitești

„Se duce vara...” s-a intitulat spectacolul muzical, oferit de Centrul Cultural Pitești, în Piața Primăriei Municipiului Pitești. Manifestarea, coordonată de cantautorul Tiberiu Hărăguș a fost susținută de Grupul Folk „P620”, care activează în cadrul instituției. În ciuda ploii necontenite, copiii și tinerii artiști au delectat publicul cu melodii de suflet, interpretate din tot sufletul.

Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” a organizat simpozionul cu tema „Atentatul de la Sarajevo - Cronica unei tragedii așteptate. 100 de ani de la primul război mondial”. Dezbateră, care s-a înscris în seria manifestărilor periodice, sub genericul „Istorie restituită și asumată” a reunit istorici și pasionați de istorie. Despre conflagrația mondială din anii 1914-1918 au vorbit istoricii Marius Chiva, Marian Toma, Aurelian Roman, scriitorul Nicolae Cosmescu și col.(r) Ion Stan.

Centrul Cultural Pitești și Trupa de Teatru Robertto au organizat spectacolul muzical – literar, sub genericul „Dor de august”. Manifestarea, desfășurată în Piața Primăriei Municipiului Pitești, a cuprins recitaluri lirice, susținute de copiii care urmează cursul de actorie la Centrul Cultural Pitești, sub îndrumarea artistului Robert Chelmuș. La eveniment au participat și reprezentanții Asociației Ute Langenkampf „Iubiți maidanezii”, care au lansat mesaje de adopție a câinilor fără stăpân. Spectacolul, care a avut loc sub semnul iubirii pentru oameni dar și pentru necuvântătoare s-a bucurat de prezența unui public sensibil, interesat de cultura locală.

Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” a organizat colocviul cu tema „Mareșalul Ion Antonescu și evenimentele din august 1944”. Dezbateră s-

a înscris în seria manifestărilor periodice, sub genericul „Istorie restituită și asumată”. Despre mareșalul Ion Antonescu și modul în care demnitarul originar din Pitești a condus destinele României în cel de-al doilea război mondial au vorbit istoricii Marian Toma, Marius Chiva, consilierul județean Marius Postelnicescu, poetul Adrian Mitroi, artistul plastic Constantin Samoilă și col.(r) Ion Stan.

Centrul Cultural Pitești a organizat expoziția de pictură cu tematică religioasă, sub genericul „Icoana din suflet”, avându-l autor pe Ion Sandu. Originar din Pitești, Ion Sandu este student în anul doi la Facultatea de Teologie Ortodoxă, Secția Artă Sacră, din cadrul Universității Pitești. Pasionat de arta penelului, artistul are o chemare specială către religie, fapt pentru care pictează cu predilecție icoane. La vernisajul celei de-a patra expoziții, organizată la parterul Casei Cărții, i-au fost alături poeta Denisa Popescu, artistul plastic Constantin Samoilă, col.(r) Liviu Martin și alți iubitori ai frumosului, care au exprimat impresii, pe marginea lucrărilor expuse.

Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu”, Instituția Avocatul Poporului - Biroul Teritorial Pitești, Curtea de Apel Pitești și Asociația Solidaritatea Umană „Nova” Pitești au organizat o nouă ediție a dezbaterilor tematice, sub genericul „Libertate și lege”. Despre libertate în contextul respectării legii au susținut prelegeri judecătorești Marius Andreescu de la Curtea de Apel Pitești, expertul la Instituția Avocatul Poporului, Mihaela Stănculescu, istoricul Marian Toma și președintele ASU NOVA, Pitești, col.(r) Nicolae Jianu. La manifestare au participat pasionați de istorie, care au lansat întrebări dar și puncte de vedere incitante pe marginea temei.

„Compromis sau compromisuri” a fost tema Colocviilor Argeșului, din luna august. Dezbateră filosofico-literară, organizată lunar de scriitoarea Magda Grigore, la Centrul Cultural Pitești, a reunit creatori și cititori, care au încercat să găsească definiții ale compromisului, venind cu exemple și puncte de vedere interesante, în această privință. La provocarea Magdei au răspuns poezii Ioana Negreanu, Nicolae Radu, Gabriela Zăvălaș, jurnalista Dorina Mihai Moise, profesorul

Mihai Moise.

Ca de fiecare dată, scriitoarea Magda Grigore le-a recomandat invitaților săi, „cartea care merită citită”, și anume „Arta Romanului”, de Milan Kundera.

Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Simpozion, lectura publică, sub genericul „Virgil Diaconu și invitații săi”. Manifestarea a fost susținută de profesorul, scriitorul și eminescologul Lucian Costache, poeta și traducătoarea Liana Alecu și de amfitrionul evenimentului, poetul Virgil Diaconu, directorul revistei „Cafeneaua Literară”. Preț de un ceas, distincții literare și-au prezentat câteva dintre poemele mai vechi și mai noi.

Centrul Cultural Pitești și Fundația Literară „Liviu Rebreanu” au organizat lectura-spectacol, din creația scriitorului Traian Gărduș. Originar din Ardeal, distinsul om de cultură a locuit zeci de ani la Pitești, și a desfășurat activitatea de profesor de limba engleză la Liceul I.C.Brătianu. De mai bine de un deceniu, s-a stabilit în Canada, unde contribuie la viața culturală a orașului Montreal. Dorul de casă, îl cheamă anual la Pitești, și spre instituțiile de cultură din localitate, care-i sunt atât de familiare.

A revenit cu bucurie la Centrul Cultural Pitești, unde și-a prezentat poeme din cărțile publicate și a vorbit despre sursele sale de inspirație.

Lectura-spectacol din creația scriitorului Traian Gărduș a fost susținută de poeta Allora Albușescu Șerp și actorul Puiu Mărgescu. Elevul Alessandro Sighicelli de la Liceul de Artă Dinu Lipatti i-a acompaniat la vioară, conferind evenimentului unda de melancolie, care-l caracterizează în această perioadă, pe invitatul de peste ocean.

CARMEN ELENA SALUB

Număr ilustrat cu reproduceri din Seria **Monumente istorice** - Editura Meridiane (Plumbuita, Fundenii Doamnei, Cernica).

actualitate

Revista **ARGES** poate fi procurată și prin comandă directă la sediul, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.
IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2013, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel.: 0248/219976, 216348, fax: 210068.
e-mail: revista_arges@yahoo.com.
Revista de cultură **Arges** poate fi procurată în București de la librăria Muzeului Literaturii Române.

ARGES

- Revistă lunară de cultură
- Apare sub egida Consiliului Local, a Primăriei Pitești și a Uniunii Scriitorilor din România
- Editată de Centrul Cultural Pitești
- Membră ARIEL

Senior editor:
CALINIC, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ
Secretar de redacție: **SIMONA FUSARU**
(s_fusaru@yahoo.com, http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacția: Pitești, Casa Cărții, Centrul Cultural Pitești;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro; **e-mail:** revista_arges@yahoo.com
tel.: 0248/216348, 219976
fax: 210068
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeșul liber SA
ARG PRESS

Fiecare autor care semnează în revista **ARGES** răspunde moral și juridic de conținutul afirmațiilor sale. Textele și fotografiile aduse în redacție nu se înapoiază.